

Спорт і державна пропаганда

Ольга Лімонова

Заняття ілюструє живучість деяких історичних міфів, а також можливості держави, за бажання, маніпулювати свідомістю громадян навіть за допомогою спорту.

Мета:

сформувати уявлення, яким є життя під час окупації; поглибити навички критичного мислення, вміння аналізувати інформацію; сформувати розуміння відмінності між історичними фактами та їх міфологізацією, розглянути використання неочікуваних сфер життя (спорт) для політичної пропаганди.

Очікувані результати:

після цього заняття учні зможуть:

- працювати з фотодокументами та плакатами, афішами тощо;
- пояснювати, що таке окупація і як під час неї живуть мирні мешканці;
- розрізняти елементи пропаганди та суто інформаційні матеріали;
- формулювати власну думку щодо важливих історичних і соціально-політичних подій.

Тривалість: 60–90 хвилин.

Формат: урок, виховна година.

Необхідні матеріали:

Мультимедійне обладнання, доступ до інтернету, віртуальна виставка "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії", роздатковий матеріал.

План заходу

Крок 1. Актуалізація знань

Обговоріть з учнями значення поняття "окупація". Запропонуйте учням висловити власну думку щодо цього поняття.

Запитання до учнів:

- Як ви собі уявляєте життя мирних мешканців/ваших однолітків під час окупації?

Крок 2. Робота з джерелами (Варіативний крок)

Зосередьте увагу учнів на тумбі з оголошеннями, що розташована на між першою і другою оглядовими точками віртуальної виставки (додаток 5). Поставте перед класом завдання розподілити матеріали, які розміщено на тумбі, на кілька груп, відповідно до їхнього інформаційного призначення (оголошення, анонси культурних і спортивних заходів,

пропагандистські плакати). Обговоріть у загальному колі результати цього розподілу.

(Цей Крок не є обов'язковим, його можна виконати, за наявності часу, як формування додаткових компетентностей. Якщо ж часу бракує, переходимо до Кроку 3)

Крок 3. Історична довідка

Привернувши увагу до учнів до спортивних афіш, спитайте, чи вони коли-небудь чули про "Матч смерті"? Якщо хтось із учнів чув, попросіть їх коротко нагадати всім, про що йдеться. Якщо не чули, зробіть це самі.

Крок 4. Робота з матеріалами виставки

Розгляньте разом з учнями фотостенд "Доля футболістів "Динамо"" в частині експозиції "Київ під нацистською окупацією" (додаток б). Проаналізуйте побачене разом.

Запитання до учнів:

- Що зображено на фотографіях, розміщених на стенді? Коли їх зроблено?
- Чи можна на підставі спільного післяматчевого фото зробити висновок про те, що німецькі футболісти "вбиті горем" через поразку і це стало причиною розстрілу київських футболістів за кілька годин?
- Чому, на вашу думку, на стенді подано лише чотири фото розстріляних футболістів? Зверніть увагу на час, коли відбувся розстріл.
- Відкрийте, будь ласка, статтю "Матч смерті" на "Вікіпедії" (додаток 4) і прочитайте інформацію про роки життя учасників цього футбольного поєдинку.

Крок 5. Обговорення

Обговоріть з учнями запитання, запропоновані нижче.

Виведіть на екран цитату з рапорту майора КДБ Удіна 1971 р. (додаток 1). Обговоріть причини міфологізації "матчу смерті" з цієї позиції. Виведіть на екран висновок прокурора Йогана Кульманна 2005 р. про причини арешту і розстрілу київських футболістів (додаток 2).

Запитання до учнів:

- Чому з'явилася історія про "матч смерті"?
- Кому це було потрібно і для чого?

Крок 6. Аналіз сучасної позиції деяких інтернет-видань

Виведіть на екран цитату зі статті, розміщеної в інтернет-виданні "Украина.ру" 22 червня 2018 р. (додаток 3). Обговоріть у загальному колі запитання.

Запитання до учнів:

- Якою, на вашу думку, є головна ідея цієї статті?
- Як автор трактує "матч смерті"?
- Яку оцінку дає автор висновкам істориків щодо цього міфу?
- Яке емоційне забарвлення мають оціночні судження автора?
- У чому полягають причини "живучості" спростованих радянських міфів у сучасній російській пропаганді?
- На що спрямована ця пропаганда і хто є її цільовою аудиторією?

Крок 7. "Займи позицію"

Підсумуйте, використавши метод "займи позицію": Чи варто державі використовувати спорт із метою політичної пропаганди? Чому?

РАПОРТ МАЙОРА КДБ УДІНА, 1971 Р.

Рапорт старшого оперуповноваженого КДБ майора Удіна на ім'я голови КДБ України генерал-полковника В. В. Федорчука (1971 р.)

Обрацаюсь к Вам с настоящим рапортом, я имею в виду ненужную, на мой взгляд, спекуляцию мифическим «подвигом» футболистов киевского «Динамо» в годы Отечественной войны. Начало шумихи вокруг этого коллектива футболистов, физически здоровых людей, мастеров спорта, уклонившихся (будем называть вещи своими именами) от службы в рядах РККА и оставшихся проживать в оккупированном фашистами Киеве, положили Петр Северов и Наум Халемский... Совершенно очевидно, что футболисты остались проживать на оккупированной территории, не предприняв попыток отойти с отступавшими частями Красной Армии, в рядах которой их присутствие было столь необходимо в тяжкий для Родины час. Затем они охотно поддержали инициативу изменников Родины из представителей городской управы, которые при покровительстве оккупационных властей создали из оставшихся в Киеве спортсменов клуб мастеров спорта, а из футболистов – сборную команду города, в которую вошли игроки команд-мастеров «Динамо» и «Локомотива». При наличии таких данных, все то, что до сего времени было сделано в плане прославления бывших футболистов киевского «Динамо» в печати и кино, мне представляется серьезной ошибкой... На территории стадиона «Динамо» готовится гранитный памятник «героям-футболистам, отдавшим свою жизнь за честь и независимость нашей Родины».

*(Джерело: Сайт Українського інституту національної пам'яті:
<http://www.memory.gov.ua/news/mif-9-serpnya-1942-roku-match-smerti-zavershivsvya-rozstrilom-radyanskoi-komandi>)*

ВИСНОВОК ПРОКУРОРА Й. КУЛЬМАННА, 2005 Р.

Висновок у справі прокурора Йогана Кульманна (2005 р.)

Поширювана упродовж багатьох років у колишньому Радянському Союзі версія про те, що причиною розстрілів чотирьох гравців була перемога в матчі проти німецьких окупантів 9 серпня 1942 р., є очевидною вигадкою. Матч, який відбувся 9 серпня 1942 р., як і декілька попередніх матчів, а також матч, який відбувся 16 серпня 1942 р., проходили у дружній атмосфері. Після закінчення гри було зроблено фотографію двох спортивних команд – німецьких військовослужбовців і радянських гравців... Не встановлено жодного зв'язку між грою футбольних команд, що відбулася 9 серпня 1942 р., та розстрілом трьох гравців у Сирецькому таборі.

*(Джерело: Сайт Українського інституту національної пам'яті:
<http://www.memory.gov.ua/news/mif-9-serpnja-1942-roku-match-smerti-zavershivsya-rozstrilom-radyanskoi-komandi>)*

АВТОРСЬКА КОЛОНКА А. МАНЧУКА, 2018 Р.

Андрей Манчук «Матч смерти»: киевский футбол против фашизма (уринок зі статті від 22 червня 2018 р.)

История расстрелянных «динамовцев», которые были арестованы, а затем убиты после успешных выступлений против немецкой команды, известна во всем мире, – но ее не любят вспоминать в Украине. Официозные историки акцентируют внимание на том, что советские власти использовали эту трагедию в пропагандистских целях, а фанатское движение столичного клуба во многом состоит из людей откровенно нацистских взглядов, которым и вовсе не с руки вспоминать об его антифашистских традициях. Впрочем, эти обстоятельства только повышают актуальность правдивого повествования о расстрелянных футболистах. Тем более что этот эпизод достаточно хорошо известен любителям футбола из разных стран. Достаточно сказать, что о «Матче смерти» вспомнили в своем заявлении испанские болельщики-антифашисты, которые устроили обструкцию украинскому футболисту Роману Зозуле, и в итоге заставили его покинуть клуб «Райо Вальекано». Потому что, по мнению представителей местной фанатской группировки «Буканерос», выходец из пострадавшей от фашистов Украины, где убивали даже спортсменов, не должен придерживаться националистических взглядов...

(Джерело: <https://ukraina.ru/opinion/20180622/1020517638.html>)

СТАТТЯ У "ВІКІПЕДІЇ" ПРО "МАТЧ СМЕРТІ"

Остання перевірка тексту - лютий 2019

Посилання:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D1%87_%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8

(Джерело: Вікіпедія)

ТУМБА З АФІШАМИ, ВІРТУАЛЬНА ВИСТАВКА

Посилання:

<http://memory.kby.kiev.ua/main.html#ua:0,posters,6,0,0:node4,55>

(Джерело: Віртуальна виставка "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії")

СТЕНД ВІРТУАЛЬНОЇ ВИСТАВКИ "ДОЛЯ ФУТБОЛІСТІВ "ДИНАМО""

Посилання:

<http://memory.kby.kiev.ua/main.html#ua:0,collages,23,0,0:node5,-61>

(Джерело: Віртуальна виставка "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії")